

СЕКЦІЯ 2. МІЖНАРОДНІ ВІДНОСИНИ
SECTION 2. INTERNATIONAL RELATIONS

УДК 796.03-056.26:[316.4+330.34](100)

JEL Classification: F53, I31

DOI: <https://doi.org/10.64076/eecsr251030.04>

Неухацька С.,

здобувачка третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти,

Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана, м. Київ

**МІЖНАРОДНА СПІВПРАЦЯ У РОЗВИТКУ АДАПТИВНОГО
СПОРТУ: СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ ВИМІР**

Анотація. Стаття аналізує архітектуру міжнародної співпраці у розвитку адаптивного спорту та її соціально-економічні ефекти. Показано роль глобальних рамок (Конвенція ООН про права осіб з інвалідністю, стаття 30; Казанський план дій ЮНЕСКО) [2], [3] та галузевих інституцій (IPC/Agitos) у розбудові спроможностей країн (гранти Agitos: понад €3,8 млн, 179 проєктів) [5]. Розглянуто механізми ЄС (Erasmus+ Sport) [6] та освітні програми (I'mPOSSIBLE) [7] як інструменти інклюзії та зміни ставлень. Економічний ефект обґрунтовано через зменшення витрат на НІЗ (неінфекційні захворювання) завдяки підвищенню фізичної активності [4], [11] і через зростання участі на ринку праці, що підтверджується спадщиною Паралімпіад (Лондон-2012) [9], [10]. Запропоновано індикатори оцінювання впливу на громади та економіку.

Ключові слова: адаптивний спорт; Паралімпійський рух; інклюзія; міжнародна співпраця; соціально-економічний ефект; політика здоров'я.

За оцінкою ВООЗ, з інвалідністю живуть близько 1,3 млрд людей у світі (≈16% населення) [1]. Право на участь у фізичній культурі та спорті закріплене у статті 30 Конвенції ООН про права осіб з інвалідністю [2]. Адаптивний спорт виступає одночасно інструментом соціальної інтеграції та підвищення якості життя, а також економічним чинником через скорочення витрат на лікування неінфекційних захворювань і підвищення зайнятості [4], [9]–[11].

Нормативні рамки: КПІ (ст. 30) вимагає забезпечення рівного доступу до спорту [2]; Казанський план дій ЮНЕСКО пов'язує політику спорту з Цілями сталого розвитку і акцентує «інклюзивний доступ для всіх» [3].

Галузеві інституції: Міжнародний паралімпійський комітет (IPC) та його розвиткова установа Agitos Foundation, яка з 2012 р. надала понад €3,8 млн грантів 179 проектам, розширюючи спроможність НПК (Національний паралімпійський комітет) і федерацій [5]. Регіональні механізми: програма ЄС Erasmus+ (2021–2027) з бюджетом €26,2 млрд для освіти, молоді та спорту (включно зі складовою Sport), що підтримує інклюзію через партнерства та пілотні проекти [6]. Освітні ініціативи: I'mPOSSIBLE — глобальна програма IPC для шкіл, що змінює ставлення до інвалідності й дає інструменти інклюзивної фізкультури [7].

Таблиця 1

**Рівні міжнародної співпраці в
адаптивному спорті: механізми та приклади**

Рівень	Механізми	Приклади	Джерело
Глобальний	Норми/рамки	КПІ (ст.30); Казанський план дій	[2], [3]
Сектор спорту	Гранти/розвиток	Agitos: €3,8 млн, 179 проектів	[5]
Регіональний (ЄС)	Партнерства/пілоти	Erasmus+ Sport 2021–2027	[6]
Освітній	Зміна ставлень	Програма I'mPOSSIBLE	[7]

Здоров'я: за оцінкою ВООЗ, недостатня фізична активність коштуватиме системам охорони здоров'я близько US\$27 млрд щорічно до 2030 р. (для всього населення) [4]. Політики, що роблять активність доступною для людей з інвалідністю, є складовою національних планів, описаних у глобальному звіті ВООЗ [11]. Ринок праці та ставлення: спадщина Паралімпійських ігор (Лондон-2012) включала позитивний зсув сприйняття (75% лондонців відзначили зміну поглядів на спортсменів з інвалідністю) [9] та ширші дискусії про зайнятість і доступність [10].

Таблиця 2

**Соціально-економічні результати
та індикатори оцінювання впливу**

Напрямок	Очікуваний результат	Приклади індикаторів	Джерела
Здоров'я	↑ фізична активність; ↓ витрати на НІЗ	участь в АРА*; витрати на лікування	[4], [11]
Зайнятість	↑ працевлаштування осіб з інвалідністю	рівень зайнятості; вакансії у спортсекторі	[9], [10]
Освіта/ставлення	↓ стигма; інклюзивні школи	охоплення I'mPOSSIBLE; опитування ставлень	[7]
Інституції	↑ спроможність НПК/федерацій	кількість проектів/країн; гранти	[5], [8]

*АРА — *adapted physical activity*.

Для сталості необхідні стандарти вимірювання впливу. Приклади включають рамки ВООЗ щодо нацпланів фізичної активності [11] та підходи IPC до вимірювання спадщини Паралімпіад (Impact Strategy) [8]. На рівні проектів доцільно використовувати КРІ участі, зайнятості, якості життя та витрат на охорону здоров'я. У ЄС з'являються проекти з метриками інклюзії у спорті (напр., Meter Matters) [12]. Джерела фінансування: гранти Agitos/IPC [5], партнерства із приватними донорами, Erasmus+ Sport [6], а також національні та муніципальні програми.

Міжнародна співпраця створює цілісну екосистему розвитку адаптивного спорту: від норм і адвокації до фінансування та освіти. Поєднання глобальних рамок (КПІ, ЮНЕСКО), інституцій сектору (IPC/Agitos), програм ЄС та освітніх рішень (I'mPOSSIBLE) генерує соціально-економічні вигоди у вигляді кращого здоров'я, зростання зайнятості та зменшення стигми [2]–[11]. Пріоритет — масштабування партнерств і впровадження єдиних метрик оцінювання впливу.

Список використаних джерел

1. WHO. Global report on health equity for persons with disabilities. 02.12.2022. URL: <https://who.int/publications/i/item/9789240063600> (дата звернення: 01.10.2025).
2. UN DESA. CRPD Article 30 – Participation in cultural life, recreation, leisure and sport. URL: <https://www.un.org/development/desa/disabilities/convention-on-the-rights-of-persons-with-disabilities/article-30-participation-in-cultural-life-recreation-leisure-and-sport> (дата звернення: 01.10.2025).
3. UNESCO. Kazan Action Plan. 19.07.2023. URL: <https://www.unesco.org/en/kazan-action-plan> (дата звернення: 01.10.2025).
4. WHO. High cost of physical inactivity — news release. 19.10.2022. URL: <https://www.who.int/news/item/19-10-2022-who-highlights-high-cost-of-physical-inactivity-in-first-ever-global-report> (дата звернення: 01.10.2025).
5. IPC / Agitos Foundation. Our impact (EUR 3.8m; 179 projects). URL: <https://www.paralympic.org/agitos-foundation/impact> (дата звернення: 01.10.2025).
6. European Commission. Erasmus+ 2021–2027 (education, youth and sport). URL: https://commission.europa.eu/education/set-projects-education-and-training/erasmus-funding-programme_en (дата звернення: 01.10.2025).
7. International Paralympic Committee. I'mPOSSIBLE education programme. URL: <https://www.paralympic.org/im-possible> (дата звернення: 01.10.2025).
8. International Paralympic Committee. Impact Strategy (2025). URL: https://www.paralympic.org/sites/default/files/2025-09/2025_07_Impact%20Strategy-final-ACC.pdf (дата звернення: 01.10.2025).

9. London Sport. London 2012 Games Legacy Report. URL: <https://londonsport.org/wp-content/uploads/2022/07/London-2012-report.pdf> (дата звернення: 01.10.2025).
10. IPC. Transforming Lives: London 2012 employment legacy. 10.12.2018. URL: <https://www.paralympic.org/news/transforming-lives-london-2012-employment-legacy> (дата звернення: 01.10.2025).
11. WHO. Global status report on physical activity 2022. URL: <https://www.who.int/teams/health-promotion/physical-activity/global-status-report-on-physical-activity-2022> (дата звернення: 01.10.2025).
12. EU Funding & Tenders Portal. METER MATTERS (Erasmus+). URL: <https://ec.europa.eu/info/funding-tenders/opportunities/portal/screen/opportunities/projects-details/43353764/101050372/ERASMUS2027> (дата звернення: 01.10.2025).